

Вищевказану систему кримінального аналізу доцільно створити на базі Департаменту інформаційної підтримки та координації поліції «102» Національної поліції України, а суб'єктами її користування будуть всі підрозділи, зокрема і захисту економіки.

Брисковська О. М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1 Національної академії наук України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПРОТИПРАВНИХ ПОГЛИНАНЬ ТА ЗАХОПЛЕНЬ ПІДПРИЄМСТВ

Нині в Україні зросли випадки вчинення суспільно небезпечних дій, пов'язаних із силовим протиправним захопленням підприємств різної організаційно-правової форми. У розвинених країнах рейдерство є ефективним інструментом впливу на неефективні підприємства, а у нас – це інструмент перерозподілу власності та особистих інтересів [1, с. 78]. Масштаб захоплень приватної власності стає загрозливим не лише для окремих галузей бізнесу, а й для держави загалом, оскільки призводить до погіршення інвестиційного клімату в країні, спричиняє зростання корупції у виконавчих, судових та правоохоронних органах. З метою виявлення слідів злочину, з'ясування інших обставин, важливих для кримінального провадження щодо незаконного захвату майнових комплексів юридичних осіб, проводять огляд приміщень, предметів і документів. На першочерговому етапі після відкриття кримінального провадження проводять огляд та вилучення всіх документів, що стосуються переходу права власності на акції та переобрання керівництва. До них належать: реєстр акціонерів і виписки з нього, видані в різний час зацікавленим особам; розпорядження на передачу і договори відчуження цінних паперів; статuti і засновницькі договори, протоколи загальних зборів акціонерів, протоколи рахункових комісій, бюлетені для

голосування, доручення на проведення дій всіх видів, накази про призначення посадових осіб підприємства, листування тощо. До того ж, під час оглядів необхідно вивчати документи, визначені п. 5 ст. 237 Кримінальним процесуальним кодексом України.

1. Свідомство про державну реєстрацію, засновницькі документи вивчають з метою здобуття відомостей про засновників, місце і час створення організації, органи, що керують нею, повноваження установчих зборів і керівника, процедуру голосування і ухвалення рішень, кількість і номінальну вартість акцій (долю, або частку), їх власників тощо. Криміналістичне значення може мати інформація про внесення у вказаних документах змін, доповнень, зокрема про зміну керівника виконавчого органу товариства, співзасновників. Також витребуванню підлягають копії засновницьких документів, що містять відомості, вказані в ст. 9 Розділі 2 Закону «Про акціонерні товариства» [2].

2. Вивченню і аналізу підлягають копії звітних документів, які надсилають до фіскальної служби і регіональних відділень.

3. Доцільно подати запити до Державної реєстраційної служби України, щоб отримати відомості про юридичних осіб для зіставлення даних, вказаних у засновницьких документах і внесених до державного реєстру. Відомості з Єдиного державного реєстру отримують відповідно до Порядку надання відомостей з Єдиного державного реєстру, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 10 червня 2016 р. № 1657/5 «Про затвердження Порядку надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», зареєстрованого в Міністерстві юстиції 10 червня 2016 р. за № 839/28969.

4. Отримати документи в Державній реєстраційній службі України за місцем реєстрації права власності про всіх власників на необхідний об'єкт нерухомості (юридична справа, яку заводять на кожен об'єкт нерухомості, що пройшов реєстрацію). Він має містити заяву про реєстрацію прав на нерухомість або операції з нею, оригінал договору купівлі-продажу, копію документа попереднього власника майна, що продається, яка встановлює право, а також виписку з Єдиного державного реєстру про юридичних осіб.

5. Обов'язково в провадженнях, що стосуються незаконного захвату майна юридичної особи, подають запити щодо роздруківки реєстру акціонерів, документації, яку реєстратор використовував для ведення реєстру (відомості про зареєстрованих осіб, передавальні, заставні та інші розпорядження) на певну, звітну дату, на момент учинення можливого порушення, у день здійснення перевірки. Також необхідно затребувати копії реєстраційного журналу (він містить інформацію на певну дату, відображає всі проведені операції з акціями і є прошитою книгою, на відміну від реєстру), дані журналу вхідних документів, анкети зареєстрованої особи.

6. Окрім того, аналізу підлягають документи, що супроводжують ухвалення рішень про проведення первинних зборів (особливо вивчаються рішення і процедури проведення повторних зборів), оголошення, запрошення, порядок денний, протокол зборів акціонерів, копії рішень, рішення, листування з акціонерами та інші документи, важливі для ухвалення рішення про відкриття кримінального провадження. Найбільше значення для криміналістичної оцінки мають протоколи загальних зборів учасників господарського товариства, на яких було прийнято рішення про обрання нових керівників підприємства. Обов'язковому вивченню підлягають протоколи зборів і всі супутні йому документи.

6. Під час проведення оглядів та обшуків необхідно звертати увагу на будь-які документи з банків, страхових компаній, записи у щоденниках та записниках, оскільки в них можуть міститись відомості про банківські установи, де ймовірно можуть знаходитись кошти, або про спеціальні сейфи для збереження цінностей, документів, що належать підозрюваним.

Одні й ті самі документи можуть знаходитись у різних установах. Під час порівняння усіх копій існує вірогідність виявлення доказової інформації. Такими документами, наприклад, можуть бути екземпляри статутних документів, які можуть зберігатися у самої юридичної особи, в податковій інспекції, а копії – в Державній реєстраційній службі (за наявності у юридичної особи нерухомості), у підприємства-реєстратора, в ліцензійному органі (за наявності ліцензії). Таким чином, необхідно призначити судово-криміналістичну

почеркознавчу та авторську експертизи на предмет наявності підробки вказаних документів [3].

Отже, під час оглядів та обшуків необхідно виявляти документи, які посвідчують право власності не лише підозрюваного, а й інших осіб (особливо близьких родичів) з метою перевірки фіктивності такого права власності шляхом отримання довідок про доходи сумнівних власників або проведення тактичного допиту їх самих та членів сім'ї, отримання відомостей про рід занять, обставини придбання майна у власність та встановлення ступеню зв'язків зі справжніми власниками майна. Майно на момент проведення досудового розслідування може перебувати у підозрюваних, наприклад, у довірчому управлінні, оформлено за договором зберігання, оренди тощо. Досить часто, навіть за умов оформлення майна на інших осіб, підозрювані користуються та розпоряджаються ним, вживають певні заходи до покращання стану майна (наприклад, будівель), а також зберігають у себе правоустановчі документи на таке майно. Ефективним засобом у процесі доказування фіктивності права власності на майно є отримання та пред'явлення особам, на ім'я яких складено правоустановчі документи, довідки про їхні доходи. До того ж, тактично правильно проведений допит таких осіб примушує їх вказати на справжнього власника майна.

Список використаних джерел

1. Копитко М. І. Рейдерство як проблема для функціонування бізнесу в Україні / М. І. Копитко // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. – 2013. – Т. 18. – Вип. 4/2. – С. 78–81.
2. Про акціонерні товариства [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>. – Назва з екрана.
3. Ковригіна В. Є. Протиправне поглинання господарських підприємств та проблеми юридичної відповідальності / В. Є. Ковригіна // Правова інформатика. – 2012. – № 4 (36). – С. 29–36.